

Sak 12/13

Forsvarlig etisk forvaltning av norske petroleumsressurser, og uttalelse om etisk forvaltning av Statens pensjonsfond utland

Kirkemøtekomitéens merknader

Komitéen ønsker å konsentrere uttalelsen om Statens pensjonsfond utland (SPU) ved dette Kirkemøte i tråd med det opprinnelige forslaget fra Agder og Telemark bispedømme. Komitéen ønsker også en mer grundig gjennomarbeiding av etiske sider ved norsk olje- og gassforvaltning. Komitéen vil også følge opp vedtak fra KM 4/12 «Skaperverk og bærekraft» om kirkens eget ansvar med henblikk på klimautfordringene og deltagelse i kampanjen Klimavalg 2013.

Komitéen mener at Norge som petroleumsprodusent og eksportør har et betydelig ansvar, men også økonomisk handlefrihet til å gå foran i en global snuoperasjon. Ansvaret innebærer at Norge bør bruke sin rikdom til å fremme en utvikling som bidrar til å hindre at alvorlige klimaendringer oppstår, samtidig som andre mål knyttet til fattigdomsbekjempelse og rettferdighet oppnås.

Komitéen mener at forvaltning av norske olje- og gassressurser er en av de store etiske utfordringene vi står overfor i dag. Dette gjenspeiles i en rekke vedtak og uttalelser gjort av Kirkemøtet og Ungdommens kirkemøte fra 1989 og fram til i dag. (KM 12/03, KM 04/07, KM 10/07, KM 05/08, KM, UKM 08/05, UKM 04/07, UKM 09/09, UKM 04/07, UKM 04/12). De etiske utfordringene vi møter som følge av vår olje- og gassrikdom er et dilemma, fordi disse ressursene utvilsomt har ført til en formidabel økonomisk vekst og velstandsutvikling i vårt land. Dette gir store positive, men også negative ringvirkninger i samfunnet. Forbruksmønsteret som vi alle er fanget i, og den skjeve fordelingen av goder i verden gir store etiske utfordringer. Det kreves mye av den som har fått mye, og vårt ansvar overfor verdens fattige kan ikke lett avfeies. I tillegg bidrar vår utvinning av fossil energi betydelig til dagens klimautslipp. Konsekvensen av klimaendringene rammer de fattigste hardest.

Sak 4/12 Skaperverk og bærekraft utfordrer oss som enkeltmennesker og fellesskap til å øve oss i en jordvendt kristen praksis. Vi må lovprise Den treenige Gud for skaperverkets skjønnhet og forvalte det på en god og bærekraftig måte. Komitéen vil på dette grunnlaget understreke nødvendigheten av bønn for skaperverket. Den nye gudstjenesten legger godt til rette for konkretiseringer under forbønnen. Eksempler på konkretisering kan være å be for en ansvarlig forvaltning av petroleumsressursene og SPU, og omlegging til fornybar energi. Bønn med og for de som rammes av klimaendringene er også helt nødvendig. Slik kan vi be frem nye ideer til å løse de sammensatte utfordringene vi står overfor.

Komitéen vil at det legges til rette for en prosess der disse etiske utfordringene drøftes fram mot Kirkemøtet i 2015. Det pågående arbeidet med en klimamelding for Dnk (KM 4/12) og i prosjektet Skaperverk og bærekraft er også en del av dette. De regionale ressursgruppene for forbruk og rettferd (Skaperverk og bærekraft) vil være naturlige drivkrefter i å forankre dette og utforme konkrete handlingsalternativ til alle nivå i kirken. Dette må sees i sammenheng med det pågående arbeidet fram mot en internasjonal bindende klimaavtale.

Komitéen vil også stadig utfordre våre myndigheter til å føre en politikk der vår rolle som energinasjon og energieksporthør kan stå i forhold til vår rolle som aktiv pådriver for en internasjonalt bindende klimaavtale som reduserer CO₂-utslippene. Det er viktig at alle fagmiljø og berørte parter inviteres til å belyse ulike sider av denne kompleksiteten. Komitéen foreslår derfor at norske myndigheter setter ned en bredt sammensatt kommisjon som retter søkelys på de etiske utfordringene Norge står overfor på grunn av dagens forvaltningsregime av de norske petroleumsressursene. Det er naturlig at både industri og næringsliv, fagbevegelse, miljøbevegelse og religions- og livssynssamfunn inviteres med i dette arbeidet.

Komitéen viser til vedtak fra KM 4/12 der det ble vedtatt at Dnk skulle engasjere seg i kampanjen Klimavalg 2013. Kampanjen har nå mer enn 60 medlemsorganisasjoner, og av dem er ca 40 prosent kristne organisasjoner og kirkesamfunn. Andre viktige aktører er fagbevegelse, miljøorganisasjoner og fagmiljø / forskning. Så langt har kampanjen bidratt til stor mobilisering og entusiasme, og de kirkelige aktørene har blitt lagt merke til. Hva kampanjen dreier seg om er tilgjengelig på *klimavalg2013.no*. Materiell til Skaperverkets dag er lagt ut på *grønnkirke.no*, og informasjon om kampanjen ble sendt ut til alle landets menigheter i Dnk like etter påske. Komitéen merker seg med glede at Dnk støtter utgivelsen av boken «100.000 klimajobber og grønne arbeidsplasser – nå!» som utgis samtidig med Kirkemøtet 2013. Boken presenterer en positiv løsning på klimautfordringene med satsing på fornybar energi.

Kirkemøtet har ved flere tidligere anledninger behandlet saker som omhandler SPU. I vedtaket fra sak KM 10/07 «Økonomisk globalisering som utfordring til kirkene», heter det: *Vi har som et av verdens rikeste land og med vår store petroleumsformue muligheter og et særlig moralsk ansvar for å bidra til en mer rettferdig verden. Vi ber norske myndigheter: (...) -utvikle Petroleumsfondet i en slik retning at det i større grad kan komme de fattigste i verden til gode.*

Da retningslinjene for SPU's etikkråd skulle revideres i 2007-2009, ba Kirkerådet i sitt hørings svar om at man benyttet denne muligheten til å utforske nye modeller for forvaltning av petroleumsformuen, og at disse modellene ble sett i sammenheng med Norges miljø- og utviklingspolitikk. Lignende innspill har også vært gitt myndighetene ved andre anledninger, blant annet til de rødgrønne partiene foran regjeringsforhandlingene i 2009. Komitéen for internasjonale spørsmål under Mellomkirkelig råd har fulgt denne saken siden kirkemøtebehandlingen.

Ungdommens kirkemøte (UKM) har også gjort vedtak knyttet til forvaltningen av SPU. I UKM 12/12 «Etikk foran profitt i oljefondet» konkluderes det med at etikken må settes over finansielle hensyn. UKM tar også til orde for en styrking av Etikkrådet til SPU. Denne saken bygger delvis på sak UKM 04/10 om forvaltning av OVF's midler, og sak UKM 09/10; «Resolusjon om forvaltning av Statens Pensjonsfond utland (SPU)».

Forvaltning av SPU er valgt som tema for den politiske kampanjen i Kirkens Nødhjelps fasteaksjon 2013 -2014. Budskapet i denne kampanjen er at en betydelig større andel av SPU bør investeres i fattige land, for å skape muligheter for gode arbeidsplasser og utvikling i disse landene.

Siden Kirkemøtet fattet sine vedtak i 2007 er det blitt økt politisk gehør for å øke investeringene i fattige land. Etter revisjonen av de etiske retningslinjene for SPU ble det i 2009 opprettet et eget program for miljøvennlige investeringer under fondet. I budsjettdebatten høsten 2012 foreslo opposisjonspartiene å sette av ti milliarder kroner av SPU til å investere i fattige land, og flere av partiene på Stortinget tar i sine forslag til partiprogram til orde for å øke slike investeringer. Stortingsvalget i 2013 er en god anledning til å fremme forslag om endringer i investeringsporteføljen og kriteriene for hvordan pengene kan investeres.

Det er også fra andre hold kommet relevante innspill om forvaltningen av SPU. Forum for utvikling og miljø, som er en sammenslutning av 51 medlemsorganisasjoner (bl.a. Den norske kirke, Digni, Changemaker, Kirkens Nødhjelp og Strømmestiftelsen), gjennomførte høsten 2012 en serie frokostmøter i Oslo, der tema var forvaltningen av SPU. I åpningsforedraget på Zero-konferansen

2012 ble myndighetene utfordret til å sette av midler til to nye fond under SPU (med 200 milliarder kroner til hver); ett til fornybar energi og ett til investeringer for utvikling i fattige land. Framtiden i våre hender sier at SPUs investeringer på 241 mrd. kr i olje- og gass-selskaper tilsier et utslipp av mer CO₂ enn det vi kan slippe ut hvis vi skal begrense oppvarmingen av kloden til 2 °C (togradersmålet).

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet har gjentatte ganger understreket at Norge må forvalte petroleumsressursene ansvarlig i forhold til utfordringene med klimaendringer, miljø og global fattigdom. Kirkemøtet er meget bekymret for manglende framskritt i å redusere klimautslipp nasjonalt og globalt. Kirkemøtet viser til vedtaket i sak KM 4/12 om å slutte seg til kampanjen Klimavalg 2013. I kampanjen stilles krav om å kutte norske utslipp i henhold til FNs anbefalinger, at begrepet klimarettferdighet gis konkret innhold, økt satsing på ny næringsutvikling gjennom grønne arbeidsplasser, redusert tempo i oljeutvinningen, tilrettelegging for at norske innbyggere kan gjøre klimavennlige valg og en klimapolitikk som tar solidaritet mellom generasjonene på alvor. På denne bakgrunn vil derfor Kirkemøtet utfordre:
 - a. Alle kirkens medlemmer til å la hensynet til en forsvarlig klimapolitikk og arbeid for global rettferdighet få betydelig vekt ved de politiske valg.
 - b. Menighetene til å be for skaperverket og dem som rammes hardest av klimaendringene.
 - c. De politiske partiene og mediene til å gjøre klimasaken til et hovedspørsmål i valgkampen.
 - d. Bispedømmerådene til å slutte opp om og intensivere sin deltagelse i Klimavalg 2013 ved å stimulere til lokale og regionale arrangementer, spesielt ved hovedmarkeringen 24. august 2013.
 - e. Kirkerådet til å ta initiativ til at prosjektet Skaperverk og bærekraft gjennomfører brede drøftinger med ulike fagmiljøer og interessegrupper om etiske vurderinger knyttet til forvaltningen av petroleumsressursene. Kirkerådet bes å gi rapport om framdriften i dette arbeidet til Kirkemøtet i 2015 og forberede en sak til kirkemøtet så snart som mulig.
 - f. Storting og regjering til å prioritere tiltak som forhindrer klimaendringer som rammer verdens fattigste hardest. Dette må være en politisk hovedsak i den kommende stortingsperioden.
 - g. Regjeringen til å oppnevne en bredt sammensatt kommisjon med mandat til å foreta en helhetlig, etisk vurdering av forvaltningen av norske petroleumsressurser. Dnk og andre tros- og livssynssamfunn er naturlig bidragsyttere i et slikt arbeid.
2. Kirkemøtet vedtar følgende uttalelse:

Etisk forvaltning av Statens pensjonsfond utland

Kirkemøtet mener at norske myndigheter må la hensynet til klima og global fattigdom prioriteres i forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU).

Det innebærer at:

- *Ti prosent av SPU må investeres i fattige land innen ti år. Dette må gjøres på en måte som kommer fattige mennesker til gode.*

- *Etiske hensyn må gå foran økonomisk avkastning, og strengere etiske retningslinjer må ligge til grunn for investeringene.*
- *Innen Etikkrådets ti-årsjubileum i 2014 må nye etiske retningslinjer utarbeides, og etikkrådets mandat og ressurser må strykes.*
- *Vesentlig mer av SPU må investeres i fornybar energi og utvikling av ny energi. Vesentlig mindre må investeres i fossilindustrien.*

Norges enorme olje- og gassressurser har skapt økonomisk vekst og velstand, og gitt grunnlag for verdens største statlige investeringsfond, Statens pensjonsfond utland (SPU), eller Oljefondet. Det er ikke tilstrekkelig å ha målet om høyest mulig avkastning som det overordnede målet for SPU. Store deler av verdens befolkning får ikke sine fundamentale rettigheter ivarettatt, og urfolk er særlig utsatt. Troen på Den treenige Gud gjør at bærekraftig forvaltning av skaperverket, nestekjærlighet og solidaritet med framtidige generasjoner, fattige og marginaliserte, er umistelige verdier for Den norske kirke og den verdensvide kirke. Gjennom den rikdommen som SPU representerer har Norge en stor mulighet til å bidra til en bedre fordeling av verdens ressurser, samt skape nye arbeidsplasser og utvikling der det trengs mest. Derfor vil vi utfordre det norske samfunn til å akseptere en noe lavere vekst i SPU til fordel for fattige land.

SPU er verdens største nasjonale investeringsfond. Dagens fordeling av investeringene viderefører og øker ulikheten mellom fattige og rike land. Verdien av fondet passerte 4000 milliarder kroner i mars 2013. Mindre enn en prosent av fondet er investert i fattige land til tross for at de samme landene utgjør om lag tretten prosent av verdensøkonomien.

Kirkemøtet mener at en betydelig større del av fondet må investeres i fattige land, på en måte som kommer fattige mennesker til gode. Fattige land har rett til å øke sin velferd og sitt energiforbruk for å oppnå en akseptabel levestandard. Befolkningsveksten i fattige land vil være høy i mange år framover, og behovet for nye arbeidsplasser vil være enormt. Gjennom vår oljeformue kan Norge bidra med investeringer som gir nye arbeidsplasser og grobunn for økonomisk vekst. Kirkemøtet mener at Norge må gå inn for at fem prosent av fondet investeres i fattige land innen fem år, og at dette økes til ti prosent innen ti år.

Hensynet til de fattige og framtidige generasjoner er kirkens hovedmotivasjon for sitt engasjement i denne saken. Økte investeringer i fattige land og i fornybar energi med strenge etiske standarder, er likevel forenlig med en akseptabel avkastning. Denne avkastningen mener Kirkemøtet bør reinvesteres i fattige land. Dette kan eksempelvis løses ved opprettelsen av et nytt fond under SPU med et annet forvaltningsregime. SPU er en langsiktig investor, og har derfor potensial til å sette nye standarder med sin forvaltning. Kirkemøtet mener det må stilles strengere etiske krav til alle de investeringene SPU gjør. Etikkrådets mandat og ressurser må styrkes slik at det sikres at Norge ikke gjør seg delaktig i å tjene penger på menneskerettighetsbrudd, uverdige arbeidsforhold og miljø-ødeleggelser.

Norge arbeider for internasjonale forpliktende klimaavtaler som vil redusere CO₂-utslippene slik at togradersmålet oppnås. Skal SPU's investeringer være i samsvar med denne målsettingen, må en betydelig del av fondet investeres i fornybar energi, samt utvikling og spredning av ny miljøvennlig teknologi. Fondet må også redusere sine investeringer i fossil energi. Gjennom SPU har Norge mulighet til å bidra til fortgang i omleggingen fra dagens avhengighet av fossil til fornybar energi. På denne måten vil det bli samsvar mellom Norges rolle som investor gjennom SPU, og som pådriver for en ambisiøs og bindende internasjonal klimaavtale.